

Građanska kompetencija

(u kontekstu uvođenja međupredmetnih i
interdisciplinarnih sadržaja GOO-a)

Vesna Milić, dipl. geograf
viša savjetnica u AZOO-u

Varaždin, Bjelovar, Zagreb, 25.-28. kolovoza 2014.

Što ovim predavanjem želim postići?

- Potaknuti vas da osvijestite važnost građanske kompetencije kod vas osobno i profesionalno.
- Potaknuti vas na procjenu vlastite građanske kompetencije i građanske kompetencije vaših učenika i na prepoznavanje vlastitih slabijih strana u cilju planiranja osobnog i profesionalnog razvoja u ovome području.
- Upoznati vas sa širim kontekstom uvođenja sadržaja GOO-a u nastavnu praksu.
- Upoznati vas s vašom novom ulogom u školskoj godini 2014/2015.
- Dati vam neke smjernice za lakše snalaženje.

Pojmovno određenje

- **Kompetencija** se određuje kao višedimenzionalna i transferalna kvaliteta djelovanja.

Uključuje **znanje, vještine, vrijednosti, stajališta, osobine ličnosti, motivaciju i obrasce ponašanja** kojima pojedinac raspolaže i koje po potrebi pokreće da bi riješio neki problem ili zadatak.

Pojmovno određenje

- **Građanska je kompetencija** zajednički termin za poseban skup znanja, vještina, stajališta, vrijednosti i ponašanja, koji pojedincu osiguravaju uspješno ispunjavanje njegove ustavnopravno priznate uloge subjekta odlučivanja u demokratskom društvu.

Ustav Republike Hrvatske

Članak 45.

Hrvatski državljani s navršenih 18 godina (birači) imaju opće i jednako biračko pravo u izborima za Hrvatski sabor,

Predsjednika Republike Hrvatske i Europski parlament te u postupku odlučivanja na državnom referendumu, u skladu sa zakonom.

Ustav Republike Hrvatske

Članak 55.

Svatko ima pravo na **rad** i slobodu rada.

Svatko slobodno bira poziv i zaposlenje i svakomu je pod jednakim uvjetima dostupno svako radno mjesto i dužnost.

Članak 56.

Svaki zaposleni ima pravo na zaradu kojom može osigurati sebi i obitelji slobodan i dostojan život.

Najduže radno vrijeme određuje se zakonom.

Svaki zaposleni ima pravo na tjedni odmor i plaćeni godišnji odmor i ovih se prava ne može odreći.

Zaposleni mogu imati, u skladu sa zakonom, udjela pri odlučivanju u poduzeću.

Vijest

KRUTA ODLUKA

Besplatni udžbenici **samo** učenicima s prebivalištem u Općini Viškovo,
Objavljeno: 3. srpnja 2014.
u 15:44 (Novilist.hr)

Odluka prema kojoj se udžbenici ne kupuju za sve učenike viškovske škole, već samo za one s prebivalištem, a istovremeno se financiraju udžbenici onima koji pohađaju školu izvan općinskih granica, ali imaju prebivalište, ogorčila roditelje koji ne ispunjavaju uvjete.

Ustav Republike Hrvatske

Članak 66.

Obrazovanje je u Republici Hrvatskoj svakomu dostupno, pod jednakim uvjetima, u skladu s njegovim sposobnostima.

Obvezno obrazovanje je besplatno u skladu sa zakonom.

U kojoj smo mjeri kompetentni građani?

- Upitnik

U kojoj su mjeri naši učenici i njihovi roditelji kompetentni građani?

- Situacija

- Vijest

NASILJE NAD HRVATSKIM UČITELJIMA 'Napala me i pretukla bijesna majka mog učenika' Objavljeno: 14.07.2014 (Jutarnji list)

Tko je kompetentan građanin?

Osoba

- koja je ovladala skupom posebnih znanja i vještina,
- koja djeluje u skladu s tim znanjem i vještinama,
- koja zna i vjeruje da je takvo djelovanje ispravno i dobro za nju, njezinu obitelj, posao koji obavlja i zajednicu kojoj pripada,
- koja je spremna i otvorena izazovima pa svoju kompetentnost kritički provjerava i dopunjuje stalnim učenjem i informiranjem.

Koje su sastavnice građanske kompetencije?

- građanska **informiranost i razumijevanje** funkcioniranja demokracije temeljene na ideji neovisnoga, osnaženoga i aktivnoga građanstva,
- građanska **odgovornost** za aktivno sudjelovanje u demokratskom odlučivanju u svrhu osiguranja svoje dobrobiti i dobrobiti drugih građana;
- građanska **angažiranost** koja proizlazi iz prethodnoga.

Koje su dimenzije građanske kompetencije?

- Ljudsko-pravna
- Politička
- Društvena
- Međukulturna
- Gospodarska
- Ekološka

Što nam informacije koje primamo iz medija govore o stanju građanske kompetencije kod građana?

- Kako doživljavaju demokraciju?

Koliko poznaju spektar ljudskih prava?

Znaju li naši učenici izreći definiciju građanina?

PORAŽAVAJUĆI REZULTATI:
Hrvatski učenici ne znaju tko je građanin ni što je demokracija

Zagreb, 13.01.2014., 16:06

(Dnevnik.hr)

Među učenicima sedmog i osmog razreda samo je **14 posto znalo** da je najvažnija uloga građana u demokratskoj državi nadzor djelovanja vlasti, a posebice zabrinjavajućim ocijenjeno je što je svaki četvrti učenik građanstvo definirao u terminima brige za osobne interese. Od 154 učenika srednjih škola samo **jedna trećina zna** da posjedovati građanske vrline znači brinuti se o interesima zajednice, otprilike isto toliko njih taj izraz povezuje s posjedovanjem građanskih prava, više od jedne petine s civiliziranim ponašanjem, a svaki deseti s redovitim glasovanjem na izborima.

(iz rezultata istraživanja provedenog među učenicima četvrtog razreda i viših razreda osnovne škole te prvoga i drugog razreda srednje škole s kojima se u 12 škola eksperimentalno provodio program građanskog odgoja i obrazovanja)

**Građanska kompetencija je jedna od
osam ključnih kompetencija**

Odgoj i obrazovanje za ljudska prava i demokratsko građanstvo (NPP, str. 14)

Sustavno je uveden u hrvatski odgojno-obrazovni sustav **1999. godine** odlukom Vlade Republike Hrvatske, koja se odnosi na primjenu Nacionalnog programa odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo.

Program obuhvaća:

- odgoj za ljudska prava
- odgoj za demokratsko građanstvo
- identitetni i interkulturalni odgoj i obrazovanje
- odgoj za mir i nenasilno rješavanje sukoba
- odgoj za održivi razvoj
- odgoj za sprečavanje predrasuda i diskriminacije
- istraživanje humanitarnog prava i sl.

Program se može ostvarivati na nekoliko načina:

- Interdisciplinarno, kroz sve predmete koji sadrže programske teme koje su bliske temama ljudskih prava
- Kao izborni predmet
- Kroz izvannastavne aktivnosti u vidu projekata
- Kroz izvanškolske aktivnosti
- Sustavno kroz školski kurikulum

Nastavni plan i program za osnovnu školu (2006)

- Na str. 13 navodi se: Sadržaji i područja ostvarivanja **izvannastavnih aktivnosti** su između ostaloga:
Društveno – humanistički projekti i radionice (građanski odgoj i obrazovanje, prava djece i ljudska prava)
- Na str. 24 piše: Integrativni odgojno-obrazovni sadržaji su:
 - a) Zdravstveni odgoj i obrazovanje
 - b) Odgoj i obrazovanje za okoliš i održivi razvoj
 - c) Prometna kultura
 - d) **Odgoj i obrazovanje za ljudska prava i demokratsko građanstvo**

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN, br. 87/08)

- U članku 4. Zakona izrijekom se određuje da učenike treba odgajati i obrazovati za, između ostaloga, „aktivno i odgovorno sudjelovanje u demokratskom razvoju društva”.
- Stvorena formalnopravna obveza za provedbu u praksi.

Nacionalni okvirni kurikulum, 2010.

Navodi Socijalnu i građansku kompetenciju kao **jednu od osam ključnih kompetencija**.

Na str. 42 navedeno je da se u osnovnim i srednjim školama ostvaruju ove međupredmetne teme ili interdisciplinarni sadržaji i/ili moduli:

- Osobni i socijalni razvoj
- Zdravlje sigurnost i zaštita okoliša
- Učiti kako učiti
- Poduzetništvo
- Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije
- **Građanski odgoj i obrazovanje**

Međupredmetne su teme **obvezne** u svim nastavnim predmetima i svi nositelji odgojno-obrazovne djelatnosti u školi obvezni su ih ostvarivati.

Međupredmetne teme škole mogu ostvarivati na više načina - ugradbom u pojedine nastavne predmete, zajedničkim projektima ili modulima.

Nacrt Nastavnog plana i programa GOO-a za osnovnu i srednju školu (travanj, 2014)

Prethodila jednogodišnja eksperimentalna faza uvođenja u osam osnovnih i četiri srednje škole.

Rezultati eksperimentalne provedbe pokazali su da je kurikulum:

- prema mišljenju većine ispitanih učenika i nastavnika primjereno **sredstvo za pokretanje važnih promjena** u njihovim školama. To se ponajprije odnosi na:
 - **poboljšanje cjelokupnih odnosa u školi (odnosi između učenica i učenika, između učitelja/nastavnika i učenika te odnosi učenika prema vršnjacima s posebnim potrebama).**
 - **porast odgovornosti svih sudionika škole za uspjeh svakog učenika.**
- Za većinu učitelja i nastavnika **snažan instrument za unaprjeđenje solidarnosti** u školi, **iniciranje i provođenje akcija** kojima se **pridonosi dobrobiti drugih, poticanju odgovornog odlučivanja i ponašanja učenika, unaprjeđenju suradnje škole i roditelja te razvoju škole kao demokratske zajednice učenika i učitelj/nastavnika.**

Program međupredmetnih i interdisciplinarnih sadržaja GOO-a za osnovne i srednje škole (kolovoz, 2014)

Škola i razred	OBVEZNA PROVEDBA	Godišnji broj sati
Osnovna škola I., II., III., IV. V., VI., VII., VIII.	Međupredmetno - u sklopu svih predmeta: Hrvatski jezik, strani jezik, Matematika, Informatika, Tehnička kultura, Priroda, Biologija, Kemija, Fizika, Povijest, <u>Geografija</u> , Vjeronauk, Likovna kultura, Glazbena kultura, Tjelesna i zdravstvena kultura, programi stručnih suradnika. Navedeni broj sati ne znači povećanje broja sati, nego integriranje i koreliranje sadržaja s ciljem istodobnog razvijanja i predmetne i građanske kompetencije.	20
Srednja škola I., II., III. IV.	Međupredmetno - kroz sve predmete: Hrvatski jezik, strani jezici, klasični jezici, Likovna umjetnost, Glazbena umjetnost, Povijest, <u>Geografija</u> , Matematika, Fizika, Kemija, Biologija, Informatika, Tjelesna i zdravstvena kultura, Etika, Vjeronauk, strukovni predmeti, programi stručnih suradnika, programi odgojitelja u učeničkim domovima. Navedeni broj sati ne znači povećanje broja sati, nego integriranje i koreliranje sadržaji s ciljem istovremenog razvijanja i predmetne i građanske kompetencije.	20
	Sat razrednika – navedeni broj sati uključuje teme predviđene planom sata razrednika	5
	Izvanučioničke aktivnosti – ostvaruju se suradnjom škole i lokalne zajednice	10

Koje kompetencije treba imati svaki učitelj i nastavnik da bi uspješno ostvario ishode GOO-a kroz svoj nastavni predmet?

- opće stručno znanje i vještine (pedagoško, razvojno-psihološko, sociološko, normativno-pravno)
- strukovno znanje i vještine u području GOO-a
- procesi učenja i poučavanja koji vode razvoju aktivnoga i odgovornoga građanstva (međupredmetno i predmetno planiranje, programiranje, učenje i poučavanje usmjereno na ishode i postignuća učenika u GOO-u)
- metode učenja i poučavanja GOO-a
- metode vrednovanja i samovrednovanja u GOO-u

Promislite

- Kako i od kuda biste krenuli?
- Koja pitanja bi valjalo postaviti?

U pripremi za provedbu važna su sljedeća pitanja:

- Što možemo učiniti da bismo se pripremili za provedbu GOO-a?
- Koje dimenzije građanske kompetencije (Ljudsko-pravna, Politička, Društvena, Međukulturna, Gospodarska, Ekološka), koji sadržaji i obrazovni ishodi koreliraju s nastavnim programom geografije?
- Kako možemo implementirati obrazovne sadržaje i obrazovne ishode GOO-a u nastavu geografije?
- S kime možemo razvijati građansku kompetenciju? (drugi učitelji, roditelji, stručnjaci, organizacije civilnog društva, gospodarski subjekti...)
- Kako možemo poboljšati to što radimo?

1. korak: Upoznajte sadržaj Programa međupredmetnih i interdisciplinarnih sadržaja GOO-a za osnovne i srednje škole

- Cilj i zadaće integriranja *Programa međupredmetnih i interdisciplinarnih sadržaja (ishoda) Građanskog odgoja i obrazovanja* u postojeće predmete i izvanučioničke aktivnosti
- Međupredmetni pristup u provedbi
- Metode uspješnog poučavanja GOO-a
- Kompetencije učitelja za poučavanje Građanskog odgoja i obrazovanja
- Način stručnog praćenja i vrednovanja međupredmetnog integriranja sadržaja (ishoda) GOO-a
- Vođenje dokumentacije za praćenje i vrednovanje postignuća učenika u GOO-u
- Nastavni plan integriranja
- Tematska područja GOO-a po razredima
- Izvanučioničke aktivnosti – primjeri
- Vrednovanje i samovrednovanje postignuća učenika
- Integracija i korelacija s predmetnim temama od I. do VIII. razreda osnovne škole i sadržajima NPP od I. do IV. razreda srednje škole

2. korak: Razmišljajte o svom području poučavanja (Geografija) i pronađite vezu sa sadržajima GOO-a

Primjer:

Razred	Obrazovni ishodi GOO-a	Moguća integracija i korelacija Geografija	Plan izvedbe (mjesec)	Naziv nastavne jedinice
5.	<p>3. Društvena dimenzija povezana s ostalim dimenzijama</p> <p>Učenik:</p> <p>- aktivno sluša druge, parafrazira, tumači neverbalne poruke; ispravno reagira u osjetljivim situacijama kao što su okrivljavanje, uvreda, prijetnja</p>	<p>Tema 10. Reljef, građa Zemlje i unutarnje sile Obrazovna postignuća: predvidjeti mogućnosti zaštite u vrijeme potresa; navesti primjere pružanja pomoći stradalima u potresu</p> <p>Tema 12. More Obrazovno postignuće: nabrojiti najveće onečišćivače mora i predložiti mjere za zaštitu mora</p> <p>Tema 13. Vode na kopnu Obrazovna postignuća: prosuditi analizom fotografija kako neravnomjeran raspored voda u prirodi utječe na živi svijet</p> <p>Tema 14. Vrijeme i klima Obrazovno postignuće: na crtežu presjeka zračnoga omotača izdvojiti troposferu i obrazložiti njezino značenje za život čovjeka</p> <p>Tema 16. Prirodna bogatstva i očuvanje okoliša Obrazovna postignuća: obrazložiti važnost sirovina i energije za život i rad čovjeka; obrazložiti važnost pravilnoga odlaganja otpada; razvrstati otpad za reciklažu</p> <p>Izborne teme (obrađuju se kao projekti):</p> <p>4. Vode u zavičaju</p> <p>6. Zaštita okoliša – potok, rijeka, jezero, more u zavičaju, pravilno odlaganje otpada.</p>		

3. korak: Odlučite koje strukturne dimenzije GOO-a **možete** razvijati kroz poučavanje geografije i srodnih nastavnih programa; S kime biste mogli ostvariti suradnju?

Razred Četvero- godišnje strukov- ne škole	Strukturne dimenzije Obrazovni ishodi GOO-a	Moguća integracija i korelacija Geografija	Plan izvedbe (mjesec)	Naziv nastavne jedinice	Poučavanje i u nastavnom predmetu
1.	Ljudsko- pravna Politička Društvena Međukulturna Gospodarska Ekološka	„Cilj nastave geografije je da učenici upoznaju i zavole svoju domovinu, da steknu znanje o Zemlji, da upoznaju gospodarska, društvena i kulturna obilježja suvremenoga svijeta i uoče nužnost međusobne suradnje i ljudske solidarnosti u svijetu.“ ...			

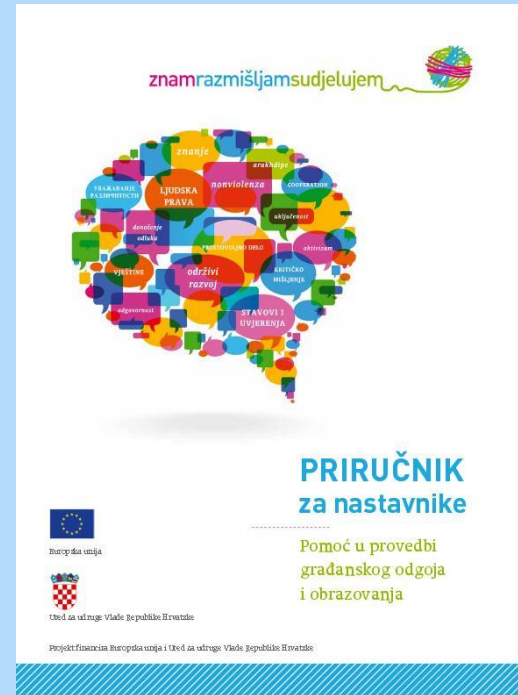
4. korak: Potražite informacije o dobroj praksi vaših kolega na lokalnoj, nacionalnoj i europskoj razini

5. korak: Potražite između ostalih na internetskim stranicama AZOO-a (www.azoo.hr):

informacije

literaturu

izvore

6. korak: Razmišljajte o **načinima ugrađivanja** vrijednosno orijentiranog znanja, vještina usredotočenih na djelovanje i kompetencija usredotočenih na promjene iz GOO-a u svoje poučavanje.